

klad omezil na vystopování kausálního nexu mezi jednotlivými částmi tohoto jsoucna. Kritika mohla vytknouti tomuto pojetí jednak že nechává sociální jevy vlastně nevyloženy, jednak že nad to dospívá k pojmovým zpředmětněním, těžko obhajitelným proti výtce sociální metafysiky či mystiky. Při respektování relativní samostatnosti sociálních jevů, tak zdůrazňované sociologickým objektivismem, rozvrství se práce sociologická v trojí úkol: jednak ve výklad sociálních jevů jejich zájmovými předpoklady, jednak ve výklad specifického průběhu sociálních objektivací (organizací a institucí), v něž vykristalisovalo sociální dění, a konečně ve výklad zpětného vlivu těchto sociálních objektivací na jednotlivé složky společnosti. Dr. Jindřich.

LITERATURA.

Dr. Louise Sommer: Die österreichischen Kameralisten in dogmengeschichtlicher Darstellung II. Teil. — Wien 1925. Verlagsbuchhandlung Carl Konegen. — Stran 494, 4°. Cena brož. 20 zl. M. — Jest to druhý díl práce, která vyšla jako XII. a XIII. sešit v »Studien zur Sozial-, Wirtschafts- und Verwaltungsgeschichte« vydávaných prof. Dr. K. Grünbergem. Kdežto první díl (z r. 1920) byl jen úvodem k vlastní práci a obsahoval studii o reálně- a ideově historických předpokladech merkantilismu, je tento druhý díl plně věnován již tematu samotnému. V něm autor zdůvodňuje svůj pojem »rakouských kameralistů« a pokouší se ve značně zhuštěné formě vyznačit jejich odlišnost od pozdějšího fysiokratismu. Setkáváme se tu také s pojetím merkantilismu (speciálně kameralismu), které neklade již takový důraz na heslo o merkantilistické identifikaci národního bohatství s držbou zlata. S. zde spíše zdůrazňuje vysoké hodnocení sociálního celku — státu, proti individuu, které je všem kameralistům společné a umožňuje historicko-filosofické pojetí jich do jednoho systému, ač jinak se v mnohém od sebe liší a k vybudování pevné teorie ještě nedospívají. — S. liší dvě skupiny rak. kameralistů: 17.ho století t. j. Becher, v. Schröder, v. Horning a 18.ho století v. Justi a v. Sonnenfels. Nejdokonalejší jsou pojednání o Becherovi a Sonnenfelsovi. V nich nejlépe vyniká S. dokonalé ovládnutí rozsáhlé látky, jejího osobního pojetí. K naznačení obsahu práce uvedu tu alespoň několik bodů z jednotlivých kapitol. U Bechera konstatuje S. vlivy řecké stoy a reformace podrobuje rozboru jeho pojetí státu jako hospodářského společenství a sleduje jeho přímý vliv v praxi nár. hospodářské politiky. U Sonnenfelse vyzdvihuje jeho polemiku proti Rousseauově právní konstrukci pojmu státu a připojení se ke směru, který vykládá stát jako prostou empirickou realitu (Ferguson). S. vysvětluje jeho vyšší oceňování bilance prospěchu (t. j. počet zaměstnaných) oproti numerické bilanci (b. peněz). Vlivy fysiokratismu působící silně na Sonnenfelse dávají S. příležitost vyhranit v následujících třech srovnáních poměr merkantilismu k fysiokratismu: merk. usiluje o zvýšení hrubého výnosu, fysiok. o rozšíření výroby docilující nadhodnoty — u merk. počíná zájem o zboží teprve v té jeho fási, kdy je ke konsumu způsobilé, u fysiok. je v popředí zájem o prostředky produkce: kapitál a práci a ne již tak v její konečný produkt — merk. chce zvyšovati populaci, domnívaje se, že kvantita zásob je pevnou, danou, fysiokratism naopak chce zvyšování produkce, aby bylo možno uživit již dané obyvatelstvo. Sonnenfels sice řeší tyto problémy jako fysiokratism, ale nevybočuje nikde z tradice merkantilismu. A kloní-li se s druhé strany opět ve své nauce o penězích ke klasické kvantitní teorii, přece i tu před posledními jejími politickými důsledky ustupuje zpět k merkantilistickému požadavku vysoké zásoby peněz pro účely investiční. — Sonnenfels věnuje ke konci své knihy též kratší kapitolu vlivu Kantovy právní nauky na pozdně kameralistické pojetí státu.

V této kapitole dostává se harmonického ukončení předchozímu sledování vytrvalých pokusů kameralistů o uchování silné jednoty státu za každou cenu proti západoevropským »mechanisujícím« proudiv individualistickým: Kant ulamuje individualismu jeho revolučně politický hrot tím, že konstruuje právní pojem státu čistě formálně s vyloučením teleologického momentu. — Práce S. podává v celku systematický, dogmaticko-historický přehled ideových zásad hospodářsko- a státovědeckých, pronikajících v Rakousku v 17. a 18. stol. vlivem t. zv. rakouských kameralistů. A svým pojetím kameralismu může být dnes i aktuální.

Dr. J. Procházka,

Richard Kerschagl: Einführung in die Methodenlehre der Nationalökonomie. — Verl. Holder-Pichler-Tempsky A.-G. Wien—Leipzig. Str. 114, 4°. — Cena brož. 6-94 šil. — Tato kniha vznikla z přednášek pořádaných v nár.-hosp. semináři Vídeňské Hochschule für Welthandel. Tím již jsou také dány cíle a meze jejího probrání vyčteného tematu. Autor rozdělil práci ve dvě části: dogmaticko-historickou a část důkladněji rozebírající stěžejní problémy metodologie. V první části (nehledě k našemu značení vývoje metod ve starověku a partiím věnovaným fysiokratům a klasikům) setkáváme se s přehledným výkladem metodologických zásad německých národohospodářů, vědeckých autorit i jiných oborů, pokud mají vliv na vývoj nauk o metodě, již je třeba aplikovat při badání nár.-hospodářském. (Jsou to: Roscher, Knies, Menger, spor: Schmoller—Menger, Wieser, Böhm—Bawerk, Schumpeter, Gruntzel, Stammler, Rickert, Oppenheimer, Spann.) Druhá část práce buduje na první. Analyzuje názory v předu předložené a zaujímá stanovisko k nejdůležitějším problémům. (Kapitoly: Skutečnost, Exaktnost, Nutnost, Zákony v čisté vědě nár.-hosp., Individualismus a Universalismus, Empiricky nebo logicky, induktivně nebo deduktivně?, Kausálně nebo teleologicky?) Tato druhá část knihy, která se rozsahem skoro rovná první, tuto daleko předčí pokud se týče obsahu, zvl. jasnosti a jednoty výkladu. To je ostatně již důsledkem provedeného rozdělení práce. — Celkem tu autor podává nejen instruktivní přehled vývoje německé metodologie a její zhodnocení, nýbrž vyzdvihuje stručně a jasně i ty zásady, které podle jeho názoru jsou způsobilé vésti nár.-hosp. badání ke správným a naše vědomí uspokojujícím výsledkům. O cizích naukách se autor nezmiňuje, až na zcela povšechné rčení, že Francouzi dodnes stojí na stupni, kde před 50 lety byl Schmoller (str. 69). Knihu je tedy nutno brát jen jako výstižné zpracování výseku nauk metodologických, pokud se vztahují na vědecké badání na poli hospodářských zjevů — což ovšem nijak jí neodnímá nepopíratelnou cenu.

Dr. J. Procházka.

Dr. Frant. Weyr: Veřejné mínění v demokracii, jeho podstata, organisace a význam. Vydáno péčí ministerstva školství a národní osvěty v Praze, jako 63. sv. Občanské knihovny, 1925, 8°, str. 36. Kč 1-70. — Autor snaží se nejprve definovati pojem veřejného mínění: veřejné mínění vzniká, jakmile v určité společnosti lidské bude mít dostatečný počet jednotlivců totéž mínění o určité věci. Základem jeho jest tedy shodné soukromé mínění jednotlivců, kteří tvoří společnost. Pojem veřejného mínění je velice relativní, poněvadž nelze přesně vyjádřiti, jak veliký musí býti počet jednotlivců, kteří o určité věci mají shodné mínění, aby vzniklo veřejné mínění. Vznik veřejného mínění může býti přirozený nebo umělý. V prvním případě nikdo nemá zájmu na tom, aby o té či oné otázce vzniklo to či ono veřejné mínění a věc se přenechává jaksi sama sobě. Lidé přijímají často mínění cizí, jež čtou nebo slyší, jsouc pohodlní mysliti a sami si tvořiti úsudek. V případě druhém může se jednat o výrobu t. zv. veřejného mínění působením na celou řadu jednotlivců — slovem, řečí, pronesenou k velkému počtu posluchačů, nebo psaným slovem, rozmnoženým tiskem. Řečník a spisovatel mohou tedy prováděti t. zv. výrobu veřejného mínění. Kdo hodlá způsobiti vznik veřejného mínění určitého druhu, může tak uči-

niti z důvodů mravních nebo nemravních. Tím souvisí veřejné mínění a jmenovitě jeho umělá výroba s etikou. Sdělovati své názory, o jichž správnosti a důležitosti jsme pevně přesvědčeni a své bližní o tom přesvědčovati, jest naší mravní povinností. Dějiny lidstva znají celou řadu ušlechtilých mužů, jichž zjevným účelem bylo působiti určitým směrem na veřejné mínění společnosti, ve které žili, jako na př. Ježíš, Sokrates, Hus. Opakem lidí těchto jest šířitel neupřímný, který při své činnosti nemá na mysli jen zájem o dobro společnosti, nýbrž o svůj vlastní prospěch. Z neupřímného šířitele stává se šířitel nemravný, nezastaví-li se ani před lží, jenž zneužívá svého umění, působiti na společnost; tato společnost má mu býti prostředkem k dosažení jeho cílů, nikoliv účelem. Veřejné mínění dělá a šíří se nejen prostým slovem a tiskem, nýbrž i moderními dopravními a komunikačními prostředky, na př.: telegrafem, telefonem, radiem. Největší vliv má však bezpečně denní novinový tisk; tisk ten působí jistě na vzdělání lidstva; na druhé straně však zneužívá své moci působením na své čtenářstvo, jež z většiny není dosud vychováno ke kritičnosti. Stát nebrání volnému projevu mínění, pokud se jím neporuší zákon; rozsah svobody projevu musí se však vždy řídití mírou vzdělanosti občanstva. Rozum občanstva jest nezbytným a nejdůležitějším předpokladem zřízení státního vůbec a svobody projevu mínění zvlášť.

Dr. Jindřich.

Dr. R. Horna: Několik kapitol z dějin údělných knížat na Moravě.*)
Ve vlastní věci. V 8. čísle ročníku VII. tohoto časopisu byla uveřejněna kritika podepsaná Dr. F. Čádo u o m é knize »Několik kapitol z dějin údělných knížat na Moravě.« Ke kritice té jsem nucen napsati několik slov.

Čáda mi vytýká nesprávnou pracovní metodu, a to a) častější používání literatury než pramenů, b) přepisování celých pasáží ze starší literatury, c) přidržování se mínění starších autorů bez vyslovení vlastních názorů, d) doslovné neb skoro doslovné shody míst bez udání literatury.

Za nejzávažnější pokládám výtku ad d), poněvadž se přímo dotýká mé vědecké cti. Musím však konstatovati, že se zde kritik hrubě mýlil, neboť při pečlivém čtení byl by lehko nalezl, že mínění Kaprasovo převzaté do mé práce o nedostatku a chatrnosti pramenů pro dobu do konce XII. stol., jest u mne ocitováno dokonce dva k r á t e, a to v pozn. I, str. 20. a v pozn. I, str. 22. Kritik, zdá se že úmyslně, aby znemožnil kontrolu svého tvrzení, při kladení dvou podobných míst vedle sebe, označil sice stranu Kaprasa, nikoliv však příslušnou stranu v mé práci. Taktéž citace Čelakovského (viz další výtku kritiky!) je na správném místě a sice v pozn. 4, na str. 4. Čelakovský zde dokonce citován v textu slovy: »Tak vystihuje krátce system údělový Jaromír Čelakovský«, (str. 4. odstavec 3. mého spisu). Kritik můj patrně nečetl dosti pozorně kritizovaná místa v celé jich souvislosti. Byl by měl však vše dobře uvážití než vynesl tak závažnou výtku.

K ostatním výtka m uvádím následující:

ad a) V kritice je uvedeno, že pramenů k otázkám, o nichž v mé knize řeč, jest »podstatně značně více«. Slova kritikova jsou velmi pěkný pleonasmus, ale nic nepraví. Předpokládáme-li, že kritik činí přesný rozdíl mezi pramenem v už. sl. sm. a mezi literaturou, pak mohl kritik velmi snadno ukázati, které prameny míní. Mohl je uvéstí v závorce, na př. (Cosmae Cont. atd.). Pak nelze takovou výtku nazvati paušální. — Pokud se pak ještě pramenů týče, tu kritik uvádí dále, že jsem se vyhnul rozhodnutí o tom, zda jest pro tuto dobu pra-

*) Pozn. redakce. Prof. Horna v korektuře svou odpověď značně zkrátil. Redakce nemohla jeho přání vyhověti, protože jednak rukopis odpovědi byl jí dodán týden po uzávěrce a jednak korektura došla teprve, když číslo bylo vytištěno.

menů dosti či málo. Prý jsem nevyvrátil tvrzení Hanelovo, že je jich dosti (viz str. 21, p. 2.). Ale hned na následující straně zdůrazňuji: »Pro nedostatek pramenů nelze...« (str. 22. mé knihy).

ad b) Tvrzení, že přepisovány byly celé pasáže zbytečně, jest věci názoru. Někdo považuje za zbytečné doslovné citování jiných autorů, jiný to považuje za důležité. Přepisuje-li se mínění cizích autorů slovy vlastními, jest zde nebezpečí zkomolení, které se často vytýká. Kritik uvádí následující příklady zbytečného přepisování celých pasáží. Ve skutečnosti se však jedná o stručné citáty:

Pekař (strana 9, pozn. 5, u mne) citát v poznámce 1 $\frac{1}{2}$ řádku,

Hanel (strana 21, pozn. 2, u mne) citát v poznámce 1 řádek.

Také polské citáty jsou velmi krátké, tak na př. poznámka 4 na straně 3 má jen 1 $\frac{1}{2}$ řádků. Stejně i citát následující je zcela krátký, neboť má vloženou moji větu. Citáty tyto (z polského) byly nutně; ukazují na frapantní podobu poměrů českých a polských a nejsou nic zvláštního, zvláště při knihách cizojazyčných, které nejsou každému přístupny. Také kritikou zmíněná latinská ediční poznámka Friedrichova (pozn. 4/ na str. 15.) jest jeden jediný řádek a citát podepírá slova v textu uvedená.

Pokud pak se týče citátu Malotova, tu zdůrazňuji, že citát tento jest jakýmsi programem celé kapitoly. Na námitku, že v tomto citátu Malota opakuje, co již řečeno bylo u Hanela a Dvořáka, že se jedná tudíž o t. zv. citát nepřímý, tu podotýkám, že jsem svoji poznámkou na str. 21. na to upozornil.

ad c) Kritika mi dále vyčítá, že se více přidržuji mínění starších autorů, než bych stanovil vlastní názor. Vlastní názor projevil jsem tam, kde jsem nesdílel názorů cizích. Je to často a poukazují na př. na svůj názor o hradském zřízení na Moravě, kde věc líčím v podrobnostech jinak než Kapras a úplně jinak než Kadlec (Přehled ústavních dějin Moravy str. 12.) a Hrubý na místě citovaném v poznámce 1. na str. 15. mé knihy. Dále poukazují na otázku biskupa moravského z r. 976, při kteréžto příležitosti uvádím, že na př. jiná kritika mé knihy (Morava II., č. 4. str. 121) výslovně zdůraznila odchylnost mého názoru od běžného názoru Novotného. Stejná kritika poukazuje na odchylnost mého názoru v otázce dědičnosti úředů, ačkoliv tato otázka nebyla předmětem mých vývodů (viz předmluva mé knihy). Konečně i v otázce lenní závislosti moravských úředních knížat oproti českému velkému knížeti zaujal jsem stanovisko proti lennímu zřízení, a poukázal na to, že kdyby zde šlo o podklad lenní, byl by se byl upevnil system dědičnosti v moravských úředlech. Tolik jen námatkou k této výtce.

Ostatní výtky jsou malicherné nebo spočívají na nepřesném čtení mé knihy. Kritik píše často tak, že nelze mu nepodkládati určitých úmyslů. Tak sedmý odstavec kritiky na str. 241 je stylisován tak, že na první pohled přináší řadu t. zv. »shod«. Ku konci odstavce však se výslovně praví, že tyto uvedené příklady jsou ovšem citovány, ale citace prý chybí u odst. 4. str. 22. mé knihy, ačkoliv citace tato jest v poznámce 1. na této straně a vztahuje se výslovně k tomuto odstavci, neboť tento jest opatřen citačním znaménkem. Taktéž odstavec 1. až 3. na str. 27. jest prý bez citace, ačkoliv zase odstavec tyto jsou opatřeny příslušnou citační doložkou (viz poznámku 1. na str. 27.). — Stejně považují za bezpředmětnou výtku, že věta »Zvenku na to také tak patřili, považující úředly za část Čech«, do kontextu mé práce nepatří. Slovo zvenku značí z e z a h r a n i č í, a následující odstavec mé knihy přináší pak příklad k tomuto tvrzení, a sice znění listiny papeže Řehoře VIII.

Při výtce citátu z druhé ruky kritik opět neuvádí přesné místo Šujana a znemožňuje tím kontrolu svého tvrzení.

Předposlední odstavec kritiky pak mi vytýká, že jsem převzal celé pasáže ze své starší knihy o moravských úřednicích do své knihy nové. Jedná se prý o tři místa. Zde však kritik nejlépe ukázal, jak moji práci četl. Na jednom místě autor kritiky přehlédl, že citace provedena v poznámce 6. na straně 13. Jedná se o spor o zřízení hradské na Moravě. Na straně 13. mého spisu praví se ve 4. odstavci: »S jedné strany se tvrdí...« a tu je citována má starší kniha a výslovně odkazováno na dvě stránky mé knihy o moravských úřednicích.

Stejně i odkaz na mou právě uvedenou knihu na straně 28. mé knihy »Několik kapitol« odkazuje výslovně na dvě strany mé knihy o moravských úřednicích a nemůže se tudíž vztahovati jen na věc vedlejší, jak kritika tvrdí.

Podobně bylo by možno odpovědět i na jiné výtky kritiky, ale zde uvedené snad stačí k tomu, aby každý usoudil, zda kritika byla ve své podstatné části předmětnou. Jenom poznámku k poslednímu odstavci jejímu. Kritik vydal sám již dvě knížky a řídí sám jeden časopis, takže již poznal správnost rčení »Autor míní a redaktor a tiskárna mění«. Totéž platí i v mém případě o mé nové knize, na kterou se se již odvolávám.

Nestranné kritice musím ponechat rozhodnutí, je-li moje práce skutečně jen a jen souhrnem excepčního materiálu. Domnívám se, že kritika Čádova měla by cenu teprve tehdy, kdyby prokázala, že jsem používaje nesprávné metody v o b s a h u své studie pochybil. Na místo toho kritik obsah mé knihy odbývá paušální poznámkou, což je ovšem velmi pohodlné, nikoliv však seriosní. Takovým způsobem, jak to udělal Čáda, se ovšem seriosní kritika nepíše. Věci to totiž zhola nic neprospívá!

Dr. Richard H o r n a .

Má odpověď. Lituji, že nemohu výše uvedené řádky Hornovy pokládati za pouhou repliku na svou kritiku jeho práce, nýbrž za osobní útok proti sobě. Neboť píše-li, že moje výtky jsou malicherné, nebo že »kritik píše často tak, že nelze mu nepodkládati určitých úmyslů«, či že »kritik, zdá se že úmyslně, aby znemožnil kontrolu atd.«, či že musí ponechat nestranné kritice rozhodnouti, aby se snad zdálo, že má kritika je stranická, nebo dokonce, mluví-li o mé kritice jako neseriosní, musím jeho vývody odmítnouti a ponechati právě čtenářům, aby posoudili, použil-li jsem snad podobných výrazů ve své kritice já sám. Bylo by dobře, aby Horna neskrýval se a jasně se vyslovil, jaké ze mi úmysly podkládá a jsem ochoten podati mu pak důkazy jeho omylu po př. i na jiném fóru než odborném. Třebas tedy H. na mne tak prudce a osobně útočí, nebudu jeho příkladu následovati, nýbrž dovolím si jen glosovati jeho vývody a ukázati, jak naopak moje kritika byla mírná. Zachovám ve svých marginálních poznámkách postup Hornův.

Ad a) bude asi těžko rozumět slovům Hornovým o velmi pěkném pleonasmu (?), protože přece pleonasmus značí hromadění nadbytečných slov stejného smyslu. Není ovšem mým úkolem ani úkolem žádně kritiky, aby doplňovala práci kritisovanou a proto ani já jsem tak neučinil. Přesto však upozorňuji, že nebylo na př. použito v kap. II. o Břetislavově rozdělení Moravy ani jediného pramene, v kap. VI. o radě úděl. knízat citován pak pramen jen jedenkrát, nebyl řádně vyčerpán ani Kosmas (srv. na př. FRB. II. III.), ani s dávkou náležité kritiky letopisy Hradištsko-opatovické, letopis Vincenciův atd. Se svého stanoviska historickoprávního musím však odmítnouti pokus mi imputovati, jako bych lišil prameny v širším a užším smyslu, protože přece jen historičtí začátečníci k tomuto dělení se uchylují. — Pokud jde o spor, jak mnoho je pramenů, redukuje se tento pro práci Hornovu na otázku: Je tvrzení jeho převzato z dřívějších prací, či nikoliv? Má juxtaposice v moji kritice odpovídá ovšem kladně a po-

kud H. upozorňuje na své tvrzení na str. 22. dovoluji si uvésti toto:

Horna, str. 22 odst. 3.

Kapras, Děj. II. 42.)*

Pro nedostatek pramenů nelze také dobře stanoviti, pokud údělná knížata vykonávala knížata údělná vykonávají (dále shodně:) svou moc přímo z vlastní moci pokud jako pouzí zástupcové moci centrální. Platí tedy i pro toto místo, co jsem uvedl pro prvě.

Dále k výtkám moji kritice shrnutým pod lit. b) připojím poznámky z důvodů logických až k lit. d).

Ad c) jde o spor, zda jsem správně poukázal na to, že H. se přidržuje více mínění starších než by vyslovil svůj názor vlastní. H. uvádí příklady, jež mne prý usvědčují z nepravdy. Především to, co povídá zde o hradeckém zřízení, a jež je prý odchylné od mínění Kaprasova a dokonce Kadlcova a Hrubého, je jednak parafrasi jeho starších vývodů v práci o moravských úřednících a není tudíž nové, jednak je s nepatrnými proměnami převzato z téže práce d o s l o v n ě (srov. Několik kapitol str. 13, Morav. úředníci str. 8—9), což nadto se shoduje i s Kaprasovou prací II. 49 a 45. Pro další případy, kde H. vyslovil prý svůj samostatný názor, uvádí H. kritiku v »Moravě« (Dr. Šebánek) jako doklad. Ale tu jde o z p r á v u, registrující novinky knižního trhu a nelze od referenta žádati, aby prováděl podrobný rozbor a také referent jen odchylné mínění Hornovo zaznamenává v závorce a nezaujal k němu stanoviska. Mohu tedy setrvati klidně při svém tvrzení, že H. se raději přidržuje mínění starší literatury, zvláště, když na mnoha místech se setkáváme s neurčitými tvrzeními jako na str. 8. (A v té době by mohla vládnouti....), str. 9. (že snad vzpomínka) a pod. či obvyklé slůvko »jínake« (str. 21, p. 2, str. 22 p. 3 str. 37, p. 2) nechávají čtenáře v nejistotě, ke kterému se mínění autor kloní.

Konečně se obracím k lit. b) a d). Nemám v úmyslu vyvraceti Hornovi názor, jak má přepisovati literaturu. Avšak dovoluji si upozorniti, že jednak přepisování pasaží vzbuzuje dojem, jako by tím měl vzrůstí objem knihy, dále že (pokud jde o možné zkomolení) mohlo by se zdáti, že autor (nejde tu jen o H.) se obává, aby staršímu autorovi dobře rozuměl a konečně že, máme-li býti tak puntičkářští a počítat dořeke práci na řádky, tedy na př. na str. 3. nejsou rozměry tak, jak je H. uvádí, nýbrž poz. 4. má citátu 2 řádky, poz. 5. řádků 8, na str. 4. poz. 2. řádky 4 atd. Pokud jde o citát z Maloty, tedy vytýká-li mi H. stále, že jsem jeho práci nečetl, odpovídám naopak, že nerozuměl mé kritice v tomto bodě. Ze má výtka stran věty »Zvenku na to také tak patřili« atd. není bezpředmětná, ukazuje nejlépe, že H. nevyvrací mého tvrzení, že je doslovně převzata a to bez uvedení místa z Kaprasovy práce a d á v á m i t u d í z a p r á v d u. — Neuvedl jsem místo u Šujana, odkud H. vypsál citát z Kosmy, neboť v jiné souvislosti toto místo jest uvedeno i v Hornově práci (str. 8. pozn. 4. řádek 4.). ač H. při citátu uvádí jen FRB. Je to Čas. Morav. Musea Zemsk. VI. (1906) 276. H. tedy už neví, ani odkud si to vypsál. I laikovi je jasno, že Kosmas nevládal si leto počít v závorkách do textu. — Pokud se týče citace, z kterých prací a odkud vzal H. mínění, je to skutečně velmi chabá stránka celé práce, protože citátů lze se velmi těžko dohledati, neboť H. někdy se opoždjuje, jindy pak zase předbíhá (uvádí-li jich vůbec), takže by se mohlo skoro zdáti, jakoby chtěl znesnadňovati kontrolu, kterážto domněnka jest ovšem vyloučena, protože při do-

*) U Horny v pozn. 1 na str. 22. špatně citováno II. 43. místo II. 42. Místo toto je charakteristické, že dokonce Horna se na tuto poznámku i ve své odpovědi v odst. 3. odvolává (viz výše).

slovém a jen s nepatrnými proměnami převzetí záhy se rozbořem přijde na techniku jeho práce. Objevuje se zřejmě pak, jak excerpoval si H. pro svou práci celé kusy z jiných prací, zejm. tam, kde už při prepisování na čisto zapomněl, že excerpt je pořízen ze dvou stran a H. cituje jen stranu první. Tak na př. na str. 27. odstavec 2. slova »První až panovn. dvora« je převzat doslovně z Kaprasových Děj. II. 43, odstavec 3., slova »V XI. stol. až úradů dvorských« ibid. II. 44., ale H. zapomněl, že obrátil stranu v Kaprasových dějinách a uvádí jen II. 43., k tomu ještě ke sloům, jež nejsou Kaprasova (specialisace ve dvorské službě). Příkladů podobných by bylo možno uvésti více.

Konečně Horna nevyvrátil, poněvadž vůbec toho nelze vyvraceti, prokázaných shod. Odvolává se jen na to, že místa tato jsou citována. Přejdeme-li, že nejsou citována neb na nepatřičných místech, do znač. tím H., že tyto shody tu jsou. Kdyby byl tyto shody uvedl v uvozkách, na prvý pohled by každému vynikla metoda jeho práce. Tak by byl se mohl i uchrániti mé výtky, pokud jde o opis práce Čelakovského (str. 4.)* a nezbuzoval by zdání, že je to jeho názor vlastní. Lituji, že nemohu odvolati ani slova ze své kritiky a také pro nedostatek místa přinésti ještě dalších dokladů, jež by vynikly zvláště, kdybych vedle sebe mohl postavit text Hornův a prepis prací, z nichž on čerpal. Proto také nebudu se zabývati již tím, kolik toho převzal ze své práce habilitační. Nechci ani přikročiti k rozborům těchto převzatých míst, protože bych musil rozbírat »K děj. morav. úředníků«.

Myslím tedy, že jak čtenáři mé kritiky i Hornovi vysvitne, proč jsem si nevšímal věcného obsahu. Nemohu přece kritisovati v jeho práci to, co již dříve napsali Kapras, Čelakovský, Šujan, Chaloupecký či dokonce nebudu polemisovati s prací tak slabou jako je Malotova, na níž se H. velmi často odvolává, z níž dokonce podle jeho slov citát byl mu programem celé jedné kapitoly. V těch autorových vlastních vývodech, jež nám zůstanou po vyloučení shod se staršími autory, dohledali bychom se ovšem věcí, které by snad stály za povšimnutí, jako zda je možno mluvit o stavech v XI. stol. (str. 32), o státě československém v XI. stol. (str. 11), o rozdělení úředníků na vojenské a civilní v téže době (str. 29) a pod, ale přejdu to mlčením, domnívaje se, že čtenáři je zřejmo, jak shovívavá byla moje kritika a že jsem dostatečně prokázal, jak H. používá nesprávné metody.

Dr. František Čáda.

Dr. Zdeněk Peška: O dvoukomorové soustavě. Zároveň příspěvek ke studiu demokratisace moderních ústav. Knihovna práv. fakulty Bratislava, 1926, sv. 15, 8°, str. 223. — Kniha Peškova, jehož jméno je čtenářům »Všehrd« známo z řady článků a statí uveřejněných v tomto časopise, je prvou jeho prací většího rozsahu. Autor dle vlastních slov podává tu pragmatický výklad vývoje dvoukomorového systému, jak se jeví na dvou klassických příkladech Anglie a Francie, a srovnává zřízení těchto států se zřízením československým, aby se dopátral celkového charakteru tohoto. Této vlastní stati, jejíž tři kapitoly věnovány jsou Anglii, Francii a Československu, předchází Úvod, kde autor vysvětluje koncepci celého díla a pro celkovou orientaci probírá ve vyčerpávajícím a obsažném přehledu nejdůležitější typy dvoukomorového systému v různých státech, uspořádané soustavně dle složení méně demokratické sněmovny. Dílu připojeno je stručné francouzské résumé a bibliografie.

Sleduje všechny fáze ústavního zřízení Anglie a Francie, studuje autor vývoj dvoukomorového systému, jak sám praví, po stránce dynamické a hledá souvislost dvoukomorového systému s celkovým vý-

*) Připomínám, že můj příklad byl vzat z 2. odst. str. 4, Hornova však citace se vztahuje až na odst. 3. str. 4.

v ojem státu k demokratickému stát. zřízení. Všimá si jednak celkové politické a ústavní situace dotyčného státu v okamžiku zrodu některé pro dvoukomorový systém významné instituce, jednak stopuje, jaký vliv měly formule a systémy politických filosofů na formulaci příslušných zákonů. Se stanoviska statického pak klade si otázku, zda v dotyčném státě má senát či druhá sněmovna za úkol uchrániti vliv určité sociální třídy nebo politické skupiny proti nově nastupujícím sociálním vrstvám — tedy úkol garanční — nebo zda je druhá sněmovna projevem snahy, aby politického řízení státu účastnily se vedle osob politicky obratných a schopných i osoby zvláště zkušené a vzdělané — tedy úkol komory odborníků.

Aplikuje tuto metodu, dospívá autor k názoru, že v Anglii udržela si horní sněmovna až do dnešní doby svůj prvotní charakter, chrání zájmy tříd původně vládnoucích, že také ve Francii přes odlišný vývoj lze mluvit o dnešním senátu jako o garancii ochrany menšiny, která pozbývá své politické moci, a že celkový charakter dvoukomorového systému, jak plyne z analýzy ústavního vývoje těchto dvou klassických příkladů, je zabezpečení početně slabších před budoucností.

Českého čtenáře zajímá pochopitelně nejvíce třetí kapitola díla, kde autor kritizuje povahu československého dvoukomorového systému. Na základě juristické struktury jeho není možno připisovati mu význam garancie ochrany menšiny — a také to nebylo úmyslem zákonodárcovými. Senát nemůže býti korektivem všeobecného hlasovacího práva, jak je jeho hlavní úlohou ve Francii a Anglii. Zbývá mu tedy pouze druhá funkce, totiž býti komorou odborníků. I tu však je zásadou, že jeho složení netvoří nijakých záruk pro větší odbornou znalost otázek.

A tak končí autor úvahou de lege ferenda, zda by nebyla vhodnější jednodušší sněmovna nejdříve snad s vnitřním rozdělením dle norského vzoru a zda by se nedoporučovalo zřídit pro hospodářskou kontrolu vlády a stát. podniků zvláštní hospodářskou radu. Vrací se tím k myšlence Úvodu, kde slibuje zpracovati v budoucnosti otázku hospodářské sněmovny v samostatné studii.

Peškova kniha je vzornou ukázkou vědecké monografie. Autor dovedl ukázně sledovati pouze výtčené téma, totiž otázku dvoukomorového systému, a nedal se svěsti nikde k odlehlým digressím. Rozsáhlé studium literatury a pramenů, zvláště francouzských a anglických (viz jeho Bibliografii) umožnilo mu vyčerpati téma po stránce obsahové, důsledné použití metody srovnávací, osvědčené již v tomto oboru právním, dopomohlo mu při kritickém rozboru tematu. Jeho jasně závěry nemohou zůstatí bez povšimnutí v době, kdy otázka po smyslu druhé sněmovny klade se u nás stále častěji a častěji.

Dr. Ivan Svoboda.

JUDr. Jan Pospíšil—Dr. Zdeněk Neubauer: Výklad k zákonu o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. (Napsal JUDr. Jan Pospíšil, ministerský rada a přednosta departementu sociální péče v ministerstvu železnic, Praha I., II., díl I. 1925 XV. + 151 stran, díl II. za spolupracovníctví Dra Z. Neubauer a, 1926, stran 230, index a obsah.) — Spisovatel, který dříve vydal spolu s Drem Tučným výklad k zákonu o nemocenském pojištění, přikročil tímto dílem k obšírnému výkladu celého zákona o pojištění nemocenském, invalidním a starobním. V úvodě podává přehled zákonných opatření i návrhů v tomto oboru, načež následuje obšírně komentovaný text zákona. V první části komentáře, výkladu o pojištění nemocenském, projevil autor, ostatně uznávaný odborník v tomto oboru, velkou znalost a dokonale zvládnutí obrovské judikatury, pečlivě shledané, i značné literatury, která se pojí k tomuto nejstaršímu odvětví sociálního pojišťování. Druhou částí, pojištěním invalidním a

starobním, zpracovanou za velmi vydatné pomoci Dra Z. Neubauera, zpracovávají autoři materií poměrně mladou a nedotknutou.

Tím více záslužná jest jejich práce v tomto směru, poněvadž bystrý právnícký postřeh a jasná dikce zaručují zajisté vliv, který tento komentář, po Gallasově komentáři o tomže zákoně již druhý, bude vykonávat na praxi i teorii.

Nový komentář tvoří svoji důkladností, pečlivým doložením judikaturou i literaturou, stejně jako samostatností a dobrým teoretickým rozbořem již skoro přechod k systematickému zpracování nové discipliny sociálního zákonodárství. —lk—

Jan Kapras, O českém státě za války a po válce. (Soubor článků.) — Praha. 1925. Čes. Čtenář XVII. 6/7. 16°. Str. 244. Kč 14.—. Prof. Kapras napsal před převratem za dobu skoro deseti let řadu článků na jednotlivá témata velmi aktuální. Články tyto jsou roztroušeny po rozmanitých časopisech, nyní již leckdy nesnadno přístupných a proto vítáme tento soubor 58 článků, jež je zachraňuje od osudu jistě nespravedlivého, ale potkávajícího všechna pojednání uložená v časopisech, že totiž mizí v obrovské a stále se kupící nové masse jiných čerstvých prací. Tak jako kdysi přišel vhod soubor článků Šustových, tak nyní je tomu i se souhrnem článků Kaprasových. Není to ani malá, ani nevýznamná produkce. Čtyři stati, v něž jsou všechny shrnuty, ukazují zřejmě a charakterisují také práci, kterou bylo třeba vykonati pro naše státoprávní snahy a pro mírová jednání, aby byly zdůvodněny naše požadavky. Pro tyto svědčí první dvě stati jistě nesporně nejdůležitější z celého souboru. Mezi nimi jsou zejména články o Lužicích a poměru jich k českému státu a hlavně otázky t. zv. Deutschböhmen a krajského zřízení. Z druhé pak stati budou vždy vyhledávány články o našich územních požadavcích, jež tvoří vlastně samostatnou práci autorovu o hranicích našeho státu. Než ani ostatní dvě kapitoly nadepsané »Politika po převratu« a »Z politické historie« nejsou nevýznačné. Naopak lze z nich sledovati, jako z denních zpráv, řadu odpovědí na ožehavé otázky a problémy. Tak je v tyto stati zařaděno pojednání o Českém státě a Československé republice, nebo náměty a kritika nových znaků československé republiky, o poměru k Němcům, poznámky k zrušení fideikomisů, jiné marginálie k historii naší měny, články k oslavám Žižkovým atd. A právě v těchto částech, kde jde o články trvalé hodnoty, jež nezanikají vyřešením problémů, právě pro tato pojednání bude tento soubor článků vždy hledán. Ča.

Ing. Ludvík Špírk: Patentování vynálezů a nejnovější zákon patentní v praktickém použití, J. L. Kober, Praha. 1925. 8°, str. 118, Kč 20.—. Knížka obsahuje pojednání o Patentním úřadu, jeho organizaci a řízení v něm, pokyny, jak sepsovati a kolkovati podání, jaké k nim připojovati přílohy, jaké platiti poplatky, kdy a jak žádati o jejich poshovění nebo prominutí, jak možno využití práv, plynoucích z patentu. Ku konci připojeno jest pojednání o mezinárodní unii a o hlavních ustanoveních a ujednáních mezinárodního práva patentového. Knížka doplněna jest otiskem vládního nařízení ze dne 16. dubna 1925, č. 80. Sb. z. a n. o živnostenském provozování vynálezů. Dr. Jindřich.

Ph. Dr. Petr Zenkl: O úkolech samosprávy v sociální péči, nákladem Československé obce samosprávné v Praze, 1926, 8°, stran 39, cena Kč 4.20. — Autor zmiňuje se o zákonné úpravě sociální péče a pojednává pak podrobně o zásadách, jimiž péče ta má se řídit. Z knížky jsou zřejmy nejen bohaté zkušenosti autorovy na poli tomto, nýbrž i hluboké porozumění pro moderní sociální péči vůbec. Dr. Jindřich.

Sbírka zákonů a nařízení pro státní službu stavební v republice československé. Svazek IV. Část A. Stavby mostní. Stavby železniční. Stavby. Strojnictví a elektrotechnika. — Svazek IV. Část B. Věci živnostensko-technické. — V Praze 1926. Nákladem a tiskem státní tiskárny, vydáno péčí ministerstva veřejných prací. — 8°, stran 1862. — O sbírce

jsme již několikrát referovali při příležitosti vyjití předchozích svazků. I svazek nový, jenž obsahuje předpisy pro obory výše uvedené, pokračuje v systému dříve započatém. Obsahuje všechny zákony a nařízení týkající se určitých systémů, přidává k nim normálie a nařízení úřadů a reprezentuje tak dosavadní stav do nejmenších podrobností, jež by soukromý nakladatel nemohl shrnout v jediné sbírce. Publikace jest nepostrádatelná pro techniky ve veřejné službě, jakož i právníky pracující v technické administrativě.

Henry Fuss: O zabráňování nezaměstnanosti a hospodářské stabilisaci, publikace Sociálního ústavu č. 22, v Praze, 1926, 8°, str. 32, Kč 6.—. Autor, odborový přednosta v Mezinárodním úřadě práce v Ženevě, podává přehled snah o zabránění nezaměstnanosti, oceňuje význam pojištění pro případ nezaměstnanosti a institucí pro zprostředkování práce, zabývá se otázkou organisace práce, zejména rozvržení prací veřejných, sleduje vliv pohybu cen, rovnováhy mezi různými odvětvími výroby a organisace mezinárodních směn na nezaměstnanost a oceňuje kontrolu úvěru, jako prostředku, bránícího nezaměstnanosti. Ku konci podává soupis nejdůležitější literatury, věci se týkající. Práci přeložil z francouzštiny Dr. Josef Skoch.

Dr. Jindřich.

Josef Beránek: Zaměstnanecský podíl na zisku hornických podniků a bánštní zřízení, nákladem ústředí bánšských revírních rad v Praze, 1926, 8°, stran 38, cena není označena.

Knižka tato obírá se sporem o výklad § 13. zákona č. 143. Sb. z. a n. z r. 1920 a odst. 7. § 19. zákona č. 144. Sb. z. a n. z téhož roku; ve sporu tom důlní zřízení některých revírů reklamují pro sebe právo zcela samostatně a bez jakékoliv kontroly disponovati částí čistého zisku, poskytovaného zaměstnancům hornických podniků.

Dr. Jindřich.

Alois Tučný: Vývoj dělnické a zřízenecké otázky v prvním pětiletí Československé republiky, nákladem Československé obce dělnické v Praze, fol., stran 255, cena Kč 30.—.

Kniha obsahuje text všech zákonů, vládních nařízení a vyhlášek, jež byly vydány na poli zákonodárství sociálně-ochranného a sociálně-pojišťovacího. V úvodu zmiňuje se autor o vývoji dělnického hnutí u nás, v dalších státech pojednává pak o otázce zřízenecké vůbec, pak státně-zřízenecké zvlášť. Cena knihy spočívá v tom, že jsou v ní sneseny všechny právní normy, jež se vztahují na oba zákonodárné obory shora zmíněné.

Dr. Jindřich.

Příručka hospodářského života československého. — JUDr. Artur Katz-Foerster, vydavatel Archivu pro mezinárodní nauku hospodářskou v Berlíně, vydal již r. 1923*) publikaci se svrchu uvedeným názvem, jež podávala velmi dobrý přehled našeho hospodářského života. Nyní hledíc ku změnám, jež hospodářský vývoj u nás od r. 1923 prodělal, vydal Dr. Katz-Foerster novou příručku; a je možno říci, že jemu cizinci se podařilo sestavit velmi dobré dílo, které podává dokonalý obraz našeho národního hospodářství a vykazuje další ještě pokroky oproti příručce z r. 1923. Příručka dnešní obsahuje celkem 45 článků od tuzemských autorů a je rozdělena na řadu oddílů, v nichž autoři popisují každý svůj obor. Považují za přednost díla, že se nespokojuje pouhými všeobecnými úvahami, nýbrž že jde hodně do hloubky, takže je velmi cenné pro informaci nejen ciziny, nýbrž i tuzemská. Text knihy je česko-německý.

Z pozoruhodných úvah zde obsažených poukazují zvl. na stať inž. Dvořáčka o čl. zahr. obchodě, inž. Sonnenscheina o železářském průmyslu, dále zasluhují zmínky velmi pilná úvaha Dra Fafla o kovodělném průmyslu (při níž byla asi autoru vzorem stejnojmenná úvaha inž. Hrdličky v Příručce z r. 1923), T. Liebega o bavlnářském a Dra

*) Srov. k tomu referát »Všehrd« V. 1924., str. 84.

Oberländera o vlnářském průmyslu; bylo-li příruče z r. 1923 v referátě Dra Basche v Tribuně vytknuto, že tak důležitému průmyslu, jako je naše sklářství, byl věnován poněkud příliš krátký článek, přináší dnešní příručka o čsl. sklářském průmyslu hned čtyři články. Z jiných významných statí bych ještě uvedl Dra Raab-Freiwaldena o čsl. papírnictví, Dra Wawreczky o průmyslu hud. nástrojů a hraček a prof. Dra Brdlíka o zemědělství, při čemž ovšem pro stručnost nemohu i jiné mnohé cenné úvahy zvláště vyjmenovati.

Vynikající je grafická úprava; hojnost bohatých ilustrací, zvl. z našeho průmyslu, přispívá i po stránce zevnější ku značné ceně tohoto díla.

Dr. Režný.

Slovenský priemysel. Výročná zpráva Krajinskej skupiny pre Slovensko Ústredného Sväzu čsl. priemyselníkov v Bratislave za rok 1925. Vydané nákladom vlastným. 1926. Strán 256. — Je to tretia výročná zpráva Krajinskej skupiny pre Slovensko Ústredného Sväzu čsl. priemyselníkov v Bratislave. V úvode sa pojednáva všeobecne o stave svetového hospodárstva a o stave Slovenska. Druhá časť obsahuje priemyselnú politiku. O každom odvetví sa pojednáva zvlášť. Najdeme tu mimo zaujímavých štatistických dát v odborov priemyslu tiež dáta o investíciach na Slovensku, o rozmachu podnikov, o konkuroch, o súdobníctve, zákonodárstve atd., čiže o všetkých sociálnych zataženiach priemyslu. V treťom oddiele sa rozoberá obchodná politika štátnej vzhľadom na Slovensko; tu je zahrnutá tiež dopravná tarifná politika. Potom nasledujú odseky: finančná a daňová politika, sociálna politika, ktoré obsahuje bohaté štatistické dáta. Konečne nasleduje organizačná časť.

Táto publikácia, ktorá vyniká prehľadnosťou, systematickosťou a bohatým obsahom štatistických dát, poskytuje čitateľovi jasný obraz o celkovej situácii slovenského priemyslu za rok 1925. Kš.

Skorkovský J.: Banky a peňažné ústavy na Slovensku a Podkarpatskej Rusi. — Nákladom Dr. Al. Hajna v Praha. Cena Kč 30. — Autor uverejňuje podrobné bilancie bank prehladne zostavených, ústavov ľudového peňažníctva, t. j. sporiteľní, roľníckych pokladníc, živnostenských záložní a úverných družstiev. Okrem bilancií obsahuje tiež prehľad historický. Je jedinou publikáciou svojho druhu, ktorá podáva jasný obraz a dôležitejšiu súčasť nášho hospodárskeho života. Priručka táto je pro každého ver. činiteľa neoceniteľnou, pretože obsahuje soznam všetkých bankovních miest celej republiky. Kš.

Ročenka university Komenského za první pětiletí 1919—1924. — V Bratislavě. 1925. Nákl. Akad. Senátu. 8°. Str. 239 & přílohy. — Ku konci minulého roku vyšla tato první ročenka university Komenského. Na rozdíl na př. od Ročenky brněnské právnické fakulty není věnována vědeckým pracím členů university či významným pracím seminárním, nýbrž má většinou nepochybně účel reprezentativní a retrospektivní. Prvnímu úkolu výhodně poslouží skvělá úprava Ročenky. Druhý plní tím, že přináší podrobné zprávy o vzniku university, jejích vskutku těžkých počátcích, kdy bylo třeba překonávat i odpor domácího neporozumění a začínati takorča s holýma rukama. Jsou tu otištěny výroční zprávy rektorské, přednášky Urbánkova o Komenském a Kostlivého o Jeseniovi a pod. Pro nás zajímavý je zejména článek profesora Sommera o počátcích právnické fakulty bratislavské a o jejím těžkém počátečním boji s maďarskou právnickou fakultou. Také jsou tu otištěny rektorské inaugurační přednášky, proslovy při významných událostech a konečně stať o universitní knihovně. Velmi dobrým reprezentativním dojmem působí podobizny prvních rektorů university bratislavské a zesnulého prof. Heidlera a pak album snímků interieurů a budov universitních. Bylo by si přáti, aby i dále se pokračovalo v pravidelných ročních intervalech podáváním podobných zpráv o čin-

nosti naší university slovenské, o níž jistě bude vždy ve veřejnosti zájem stejně velký, jako upřímný.
Ča.

B. Kočího: Malý slovník naučný. Vyjde ve 32 sešitech po 64 str. Cena sešitu Kč 6. Formát 8°. Dosud vyšlo 10 prvních sešitů s hesly A až Equisetum. — Je to první český slovník naučný, jenž vyjde po válce. Masarykova slovníku vyšel teprve první díl a Ottův kapesní slovník je pouze stručně doplněným vydáním předválečným. Kočího slovník chce rychle a přesně informovati o novějších věcech, o nichž ve starších našich encyklopediích není zpráv. Pokud možno soudit z prvních sešitů snaží se poctivě tomuto svému úkolu dostáti, takže v mnohém předčí populární francouzský »Larousse«. Ilustrován není a myslím, že mu to neškodí, neboť četné malé ilustrace v podobných dílech nevynikají zvláštní názorností. Připojení spolehlivých pověsčných map by však slovníku jen prospělo. Úprava, papír i tisk dosavadních sešitů jsou zcela pěkné. Vydávání díla však se proti původnímu programu značně opoždjuje, takže posudek o celém díle nebudeme moci podati tak brzy, jak bychom si toho vzhledem ke skutečné užitečnosti tohoto populárního slovníku přáli.
R. Koloušek.

Pragova Bibliografie. Znamé a výborně organisované nakladatelství, knihkupectví a antikvariát R. L. Prager v Berlíně vydává již 34. ročník své podrobné Bibliographie der Rechts- und Staatswissenschaften. Je to vlastně v našem oboru nejdokonalější pomůcka pro informaci knižního trhu. Letošního roku pak vzrůstá její význam zejména pro nás tím, že zařazuje mezi své údaje i knižní trh slovanský a kromě toho excerpuje řadu časopisů právnických v zemích slovanských, především českých, takže nahrazuje i nám naši periodickou bibliografii právníkou. Excerpty pro naše země řídí Dr. jur. & phil. Heinrich Felix Schmid, universitní profesor ze Štýrského Hradce. Ča.

Z jihoslovanské odborné literatury. Profesor vysoké obchodní školy v Záhřebě JUDr. Eugen Sladović, který zajímá se velmi o českoslovanské poměry vydal nedávno některé vědecké práce k účelům studijním, které jsou důležité i pro odbornou informaci našich hospodářských, finančních a sociálně-politických kruhů. Jsou to: »Obrtno pravo« (živnostenské právo) »Šegrtsko pravo« (učednické právo) a »Patentno pravo«. — Knihy vyšly koncem 1925 a počátkem 1926 nákladem autora v tiskárně úředního listu (»Narodne nevine« Šegr. pravo v tisk. Lino-typ).

V knize o právu živnostenském popsán jest nynější stav zákonodárství jihoslovanského na tomto poli a sice jak zákonodárství již unifikovaného (celoříšského) tak i dosud platného zákonodárství nesjednoceného, které v kr. SHS. jest patero: srbské, uhersko-chorvatské, rakouské, černohorské a bosen-hercegovské. Materiál jest zpracován velmi přehledně ve 3 dílech (obecné pojmy, dějiny a stav živn. práva v kr. SHS., organisace živnostenské) a opatřen přehledem jihosl. literatury odborné i sousepisem pramenů platného práva. V »Učednickém právu« autor podává mezinárodní přehled tohoto odvětví sociální péče a výchovy mládeže spolu s platným právem v kr. SHS. unifikovaným i krajinským. V »Patentním právu« mimo všeobecný díl je zajímavý druhý díl o platném pat. právu v kr. SHS.
vr.

Dr. A. L. Petrov: Nový rukopisný materiál pro historickou demografii Slovenska a Podkarpatské Rusi z r. 1864—1865. (Fr. Pesty, Helység névtára — Seznam osad Uherska.) — Rukopis; bylo vytisknuto ve Věstníku královské české společnosti nauk r. 1926. —

Tento Pestyho sborník jest sice maďarské vědecké literatuře znám, ale neprobádán a systematicky nepoužit. Do slovanské ho uvádí teprve prof. Petrov. Jest to sborník odpovědí o většině osad bývalých Uher, vyvolaných anketou prof. Pestyho. Prof. Petrov, zabývá se

slovenskou a karpatoruskou demografií XVIII. a XIX. stol.)* použil i tohoto sborníku, na nějž upozorňuje kritickým jeho oceněním. Sborník obsahuje kromě údajů demografických i mnoho údajů o národnostním procesu, o založení a dějinách osad a množství pomístních názvů, jichž sbírání bylo hlavním cílem Pestyho. Mluví-li o významu pomístních názvů pro dějiny a filologii národa (nemzet), má na mysli ma-gyar nemzet.

Co se týče odpovědi na otázky o minulosti osad, dělí prof. Petrof osady na čtyři pásma: 1. Osady nejbližší staré politické hranici Uher — vrcholům Karpat. 2. Osady nejbližší etnografickým hranicím slovensko maďarským. 3. Kolonie slovenské a ruské na jihu a jihozápadu maďarských etnografických hranic. 4. Osady, které zaujímají střední pásmo mezi prvním a druhým. Nejvíce údajů o minulosti nalézáme v odpovědích třetího pásma. Potomci kolonistů od severu, kteří zapadli v cizí prostředí — hlavně během posledního půldruhastá let — silněji si uchovali vzpomínky na bývalou vlast, Pak přicházejí osady prvního pásma, kde stále nalézáme příliv nových cizinců. I u kolonistů i u starousedlíků jest mnoho vzpomínek na minulost. Ve druhém pásmu se odehrává proces přetváření jedné národnosti v druhou. Vzpomínka na jazyk, kterým mluvivali předci, se uchovala u potomků, kteří změnili národnost. V osadách čtvrtého pásma většina obyvatelstva po řadu pokolení se rodila a umírala na místě. Proto není vzpomínek. —

Co se týče hodnověrnosti Sborníku vyslovil se prof. Petrof již ve své Národopisné mapě. Na podporu svého mínění autor sleduje rozvoj národnostních poměrů v Uhrách od konce XVIII. stol. a dovozuje, že v šedesátých letech XIX. stol. nebylo snahy ani se strany vlády ani maďarské vlastenecké společnosti, prý aby byly zkresleny národnostní poměry. Vlastenecké hnutí se šíří pouze mezi šlechtou a vyšší městskou inteligencí, nikoliv mezi drobnou inteligencí venkovskou, od níž většina odpovědí pochází. Tento předpoklad jest potvrzen tím, že údaje Lexikonu (a j. pramenů) se s údaji v odpovědích Sborníku shodují, ba mnohde jest zaznamenána přítomnost slovanského žilvu v minulosti, kde tak v jiných pramenech není. Dále prof. Petrov praví, že by nebylo správné oceňovati odpovědi jednotlivě, jak dosud mnozí učenci činili, nýbrž třídit skupiny dle autorů, což má význam i pro dialektologii. Kromě toho stanoví, které druhy zpráv jsou původu knižního a proto nepotřebny.

Co se týče pomístních názvů*), jichž je ve Sborníku 50.000—60.000, dělí je na dvě kategorie: 1. Názvy územních jednotek vytvořených přírodou méně měněné, většinou starší. 2. Názvy územních jednotek vytvořených lidskou činností, snadno měnitelné, většinou mladší. Na mizení starých názvů má vliv hlavně třídění podílů, jehož jednou formou jest komasace. Poněvadž odpovědi Sborníku se vztahují na dobu komasace ne příliš vzdálenou, ba kdy v mnohých osadách nebyla ještě provedena, mají zde sdělené pomístní názvy obzvláštní význam.

Přítomnost neslovanských pomístních názvů (hlavně maďarských**) hraje značnou úlohu v maďarské publicistické i vědecké literatuře (hlavně co se týče Felvidéku—Hor. Uher). Zde se totiž tvrdí, že maďarský živel se táhl více na sever, než v polovici XIX. stol. a

*) důllo nevei, die Flurnamen.

**) Německé snadno vysvětlitelné koloniaci.

*) »Kdy vznikly ruské osady na uherské Dolní zemi a vůbec za Karpaty« (Č. Č. H. 1923), »Národopisná mapa Uher podle úředního lexikonu osad z roku 1773« (Č. Ak., 1924), »M. Běl, Tractatus de rustica Hungarorum a Notitia Hungariae. Excerpta«. (Věst. kr. sp. n.), »Národnostní hranice Slováků a Karpatorusů mezi sebou a Maďary v XVIII. stol. Podle současných archivních údajů.« (Č. Rev. 1924.)

teprve ve dvou předcházejících stoletích Slováky vytištěn, neb poslovenštěn. Tak úspěch maďarského jazyka a maďarské národnosti za posledních dvou desetiletí XIX. stol. jest Maďary prohlásován za pouhý návrat ztraceného území — *v i s s z a m a g y a r o s o d á s*. Prof. Petrov nezamítá, že maďarský živel sahal dříve více na sever, ale klade otázku, v jakých to bylo rozměrech, jakým způsobem a kdy se tak stalo, zda za »houfoglalás« (příchod Maďarů s Arpádem), nebo po vpádu Batu-a, či až za dob tureckých v XVI.—XVII. st. Prof. Petrov těchto otázek neřeší. Omezuje se pouze na to, aby stanovil, na kolik lze se spolehnouti, že pomístní názvy neslovanské uvedené v odpovědích o slovan-ských osadách skutečně v ústech lidu žily. Neboť někdy mohly býti dány maďarskými majiteli statku, neb těmi, kdož se za Maďary považovali, v pohraničí pak mohly býti dány ze zásoby maďarských slov tamního dialektu. Z toho prof. Petrof vyvozuje, že samosebou — bez jakýchkoli jiných okolností — přítomnost maďarských pomístních názvů v odpovědích Pestyho Sborníku v nemaďarských osadách nedává ještě jistoty, že takových názvů užívalo jejich obyvatelé a že tudíž jen na základě podobných odpovědí Sborníku bylo by nekritické činiti závěry o tom, že v šedesátých letech XIX. stol. nebo dříve v těchto osadách žili obyvatelé maďarské národnosti.

Cílem autorovým jest upozorniti na Sborník, jehož ostražitým kritickým rozbořem možno vytěžiti mnohý cenný poznatek. Luka.

Jiří Seer: *Die tschechoslowakische Selbständigenversicherung.* — V Praze, 1925, nákladem vlastním, stran 149. Kniha otiskuje zákon, při čemž upozorňuje na některé — podle autora mínění — nepřesnosti oficiálního překladu a podává podrobné vysvětlivky, jež připojuje k jednotlivým paragrafům. Vysvětlivky zakládá na důvodové zprávě, zprávě výboru sociálně-politického, jeho protokolech a zápisech pracovního výboru komise pro sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných a konečně na literatuře, která se zejména pojila k Beckově předloze o sociálním pojištění v bývalém Rakousku z r. 1908.

Dr. Jindřich.

Dr. Jan Rosenkranz: *O státním příspěvku ku podpoře nezaměstnaných*, publikace Sociálního ústavu č. 21, v Praze, 1926, 8°, stran 70, cena Kč 12. — Knížka otiskuje komentovaný zákon o státním příspěvku k podpoře nezaměstnaných i prováděcí nařízení a připojuje k jednotlivým paragrafům podrobný výklad, jenž se opírá o důvodovou zprávu a o výnosy ministerstva sociální péče. Ku konci připojen jest seznam odborových organizací, kterým byla povolena výplata státního příspěvku k podpoře v nezaměstnanosti. Při svém výkladu hledí autor již k ročním zkušenostem, získaným prováděním zákona od 1. dubna 1925. Knížka otiskuje i formuláře nejvíce používaných tiskopisů.

Dr. Jindřich.

Dr. Ant. Tůma: *Právní základy sociální péče o mládež v republice Československé*, nákladem České zemské komise pro péči o mládež v Čechách, v Praze, 1925, 8°, stran 267, cena Kč 25. — Autor zmiňuje se o veřejné sociální péči, o příslušnosti státní a domovské jako prvotním způsobu péče sociální a přechází k péči o mládež podle občanského práva a k veřejnoprávní péči o chudou mládež osiřelou a opuštěnou. Dále pak probírá veškerá odvětví péče o mládež a zmiňuje se o poměru sociální péče po zákonu povinné k péči dobrovolné a o působnosti ministerstva sociální péče i jiných ministerstev v oboru péče o mládež. Kniha končí zmínkou o mezinárodní součinnosti v sociální péči o matky a děti.

Dr. Jindřich.